

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicatorum Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar
Coloniae Agrippinae, 1622

Capvt XX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

ANNO
1548.
Delibera-
tiones in-
ter politi-
cos impo-
sterum ha-
bitæ.

sunt deliberationes, ex Theologis neglectis per politicos tantum habitæ fuerunt: licet impediri non potuit, quin Melanchthon, alijque priuatim à quibusdam consulerentur; quod ante publicationem decreti Cellensis Lipsiæ factum constat.

CAPVT XX.

- I. *Conuentus Gutterboci Mauritij & Brandenburgici Electorum, item Lipsica consultatio cum summa magni illius Interim.*
- II. *Ordinatio ex Lipsico Interim à Flacianis exagitata, cū cōuent. Merseburg. & Grimme.*
- III. *Intentio Casaris Lutheran. inquietudine prepedita cum Flacianorum de Melanchthone & libro Interim sententia & calumnijs.*
- IV. *Schisma inter Lutheranos maximum, vbi breuiter Maioris, Flacianæ & Osiandriana heresum origo & progressus.*
- V. *Historia Francisci Stancari, eiusq; errorum & certaminum cum Melanchth. & alijs.*

I.
Conuentus
Mauritij
& Brande-
burgici ha-
bitus Gut-
terboci.

MAVRITIUS verò, qui de placâdo Cesare perquam sollicitus erat, priusquàm Ordines denuò conuenirent, de rei summâ cum Electore Brandenburgico Ioachimo in colloquium venire voluit, quem librū Augustanum probasse non ignorabat. Atq; hic Conuentus duorum Electorū an. 1548. eunte, 16. Decembr. habitus fuit Gutterboci, quo eodē & Iuliū Naumburgensem Episcopū Mauritius inuitauit. Et quia de libro

Inte-

Interim, deq; religione ad voluntatem Cæsaris constituendâ conferre decreuerat, Georgium Anhaltinû, Melanchthonem, Pfef-
fingerum, Camerarium, & Greferum ad dictum diem Gutterboci præsentem esse iussit.

Hi suspicati, quod res erat, colloquendum de libro Augustano, cum primis de duobus illis capitibus, in quibus hæserat postrema Celen-
sensis actio, de chrismate nimirum oleoque sacro, de Canone Missæ, velut ad pugnam instructi veniunt. Et de Canone quidem Melanchthon scriptum quoddam secû detulit, prolixum satis, nec minus contumeliosum in sacra mysteria, quod è veteribus mendaciorum & calumniarum sutelis ipse confarcinauerat: quanquam frustra sumpsit laborem istum. Principes enim, adhibitis quibusdam consiliarijs, cum Iulio Naumburgensi, neglectis Theologis, familiariter & prolixè de vniuersâ causâ collocuti, tandem ex Anhaltino quæsiuerunt, possitne Canon Missæ ad eum modum interpolari corrigique, vt & is retineatur: Cumque Anhaltinus, Melanchthon, & cæteri, id ipsum fieri posse negarēt, nulla porrò facta est ad Theologos de religione mentio: Nec dubium est, quin Ioachimus Brandenburgicus autor Mauritio fuerit, vt reciperet librum Augustanum, & hoc genus inquietos calcitrone ab hac actione deinceps remoueret. Ita solutus fuit & hic Conuentus, nec Melanchthon & socij, quid inter duos Electores &

ANNO

1548.

Acta Synod.

Zz. 1. 2. &

seq.

Theologi

Lutherani

eodē pro-

perant.

Melanch-

thonis cō-

tumeliosū

scriptum.

Canō Mis-

sæ reijcitur.

Soluitur

Conuen-

tus.

f 5

Naum-

ANNO
1548.Naumburgensem Episcopum actum sit, re-
sciuerunt.Cōuentus
Ordinum
Lipsiæ.*Acta Synod.*
*Ann. 2.*Mauritius
Cellense
decretum
proponit.Informa-
tio ei à
Theologis
exhibetur.

Continuo post Mauritius omnes Ordines, & inter eos more maiorum duos Episcopos, Misnensem & Naumburgensem ad vigesimum secundum Decembris Lipsiam conuenire iussit, vt quod per delectos Nobiles atq; Theologos in Cellensi Conuentu decretum erat, communibus omnium suffragijs confirmatum publicaretur. Vocati fuerunt ad hunc Conuentum & Melancthon alijq; quos Gutterboci præsentis fuisse paulò supra diximus. Cum Ordines conuenissent ad diem constitutum, Mauritius repetitis breuiter ijs, quæ semestri toto fere superiori acta fuerant, Cellense decretum proponit, cui breue præmissum fuit exordium, & conclusio quædam subiuncta, nimirum vt iustam haberet consultationis formam. Quamquam verò consultatio hæc vtrorumque assensu, politicorum, inquam, & Theologorum, Cellæ conclusa fuit; Theologi tamen iniussu principis denuò de rei summâ breuem scripserunt informationem, quam Ordinibus vnà cum decreto simul obtulerunt. Secuta est Ordinum consultatio; qui de ministrorū ordinatione, de Episcopis, de Misâ, de Confirmatione Oleoque sacro mouerunt aliquid; verum cum his de rebus Theologorum sententiam intelligerent, eorū secuti iudicium acquieuerunt: hac tamen adiectâ conditione, vt Ele-
ctor

ctor ageret cum Episcopis, ne quod ab ijs periculum Lutherano ministerio crearetur.

ANNO
1548.

Priusquam responsum est, Nobiles & Consiliarij quatuor è suorum numero delectos ad Melanchthonem ablegarunt, quæsitum, an & ipse Cellense decretum & omnia illius capita calculo suo probaret? Respondet ille, Si nobiles & politici consiliarij sententiæ Theologorum in doctrina de a-diaphoris acquieuisent, minus disputationum fuisse; Et se quidem id factum optare. Interim articulos oblatos à plenioribus Theologorum declarationibus non discrepare, suo quidem iudicio. Si quid vero sit in ijs impium, quod cum scriptis Theologorum non conueniat, id sibi nullo pacto probandum. Inter cætera politici Lutheri verba quædam inseruerant de extrema Vnctione, quam ille retineri posse iudicat. Ea Melanchthon Theologis repugnantibus inserta dicit; nec dissimulat, habere se in votis, vt in decreto deleantur. Hæc Melanchthon; cuius iudicium secuti politici Lutheri verba induxerunt. Mansit alioqui decretum, vti Cellæ conceptum diximus, & paucis duntaxat vocibus mutatis, nobilium & Ciuitatum assensu promulgatum fuit.

Nobilium
delecti ad
Melanch-
thonem.

Eius respō-
sio.

Lutheri iudicium de
extrema
Vnctione
reprobat.

Cellense
decretum
approbat.

Erant in hoc Conuentu præsentēs Episcopi duo Misnensis & Naumburgicus; qui licet antiquitus inter Ordines Misniæ censeantur, à nobilibus tamen & ciuitatibus ad hanc consultationē non sunt vocati. Re verò iam

iam

ANNO
1548.
Episcopis
Catholicis
communi-
catur.
Ab iisdem
illi contra-
dicatur.

iam transacta decretum, quod diximus, communicatum illis fuit: Quo perlecto respondent Episcopi paulo liberius oblato scripto, seque demonstrant illi decreto non assentiri, nisi qua cum Augustano libro conueniat.

Cæterum quia decretum illud de religione, quod Cellæ conceptum fuit, & Lipsiæ promulgatum, multis postea sannis atque ludibrijs exceptum est, & vehementer exagitatum à Flacianis, qui Lipsicum Interim magnum illud appellabant, & omnem illius editi culpam deriuabant in Melancthonem; ut quem consultationibus istis, ex quibus tandem natus est hic fœtus, velut moderatorem interfuisse constet, breuiter & punctim summam illius hoc loco duximus intendendam:

Summa
magni il-
lius Inte-
rim.
De Iustifi-
catione.

Quæ de statu hominis ante lapsum, & post in Augustano libro differuntur, ea decreti autores velut extra controuersiam posita ne tangunt quidem. De iustificatione hominis, deque bonis operibus retinendam dicunt eam loquendi formam, de qua sit cum duobus Episcopis in Conuentu Pegauienti conuentum.

De Eccle-
sia.

Quod vera Christi Ecclesia in Spiritu sancto congregata de rebus ad fidem pertinentibus decernit, ordinat, docetque, hoc ipsum amplectendum asserunt docendumque: Similiter & in adiaphoris vel ritibus externis seruandum, quod seruauerint Doctores Ecclesiæ veteris, & hactenus apud Catho-

Deritibus.

tholi-

tholicos in usu praxique remanserit : Ad beneficia in Collegijs præsentandos ordinandosque viros doctos, rerumque diuinarum peritos, vt idonei sint, qui functionem Episcopalem, officiumque atque iurisdictionem Ecclesiasticam, quam habent Archidiaconi, debite exequantur. Similiter doctos pastores atque Ecclesiarum ministros ordinandos, ad docendum regendumque populum idoneos. Summo præfule (Pontifici Romano) cæterisque Episcopis, functionem suam iuxta Dei mandatum ad ædificationem Ecclesiæ non ad destructionem exequentibus, ab omnibus Ecclesiarum ministris subiectionem obedientiamque præstandam. Hos à patronis præsentatos, ab iisdem Episcopis ordinandos esse ; Et siquidem in doctrinâ vel in moribus exorbitent, puniendos atque excommunicandos. Baptismum cum Exorcismo, fidei professione, cæterisque Ecclesiæ ceremonijs docendum atque seruandum: Confirmationem quoque docendam obseruandamque ; cum primis in ijs, qui venerunt ad annos discretionis : Docendam item vrgendamque diligenter pœnitentiam, confessionem peccatorum, absolutionem, & quicquid istuc pertinet ; monendumque populum, vt confiteantur sacerdoti, ab eoque suscipiant absolutionem ; orationibus etiam diligenter incumbant & ieiunijs, & eleemosynas largiantur. Ad communionem admittendum neminem, nisi prius sacerdoti confessus

ANNO

1548.

De beneficijs Ecclesiasticis.

De Romano Pontifice.

De Pædo-baptismo.

De Confirmatione.

De Pœnitentia.

De Communione.

fessus

ANNO
1548.
De Vnctio-
ne.

De Ordi-
natione
ministro-
rum.

De matri-
monio.

De Missa.

De Imagi-
nibus SS.

De Horis
Canonicis.

fessus sit, ab eoq; de peccatis absolutus. Vnctio-
tionem infirmorum iuxta D. Iacobi doctri-
nam Apostolico ritu seruandam, docen-
dumque populum vt verum eius vsum in-
telligat. Ministros Ecclesiae praesentatos à
patronis, deinceps ab Episcopis legitime
functionem suam exequentibus ordinan-
dos, adhibitis pijs ceremonijs, nec vlllos ad-
mittendos ad obeundas functiones ecclesia-
sticas, nisi praesentatos à patronis, & ab epi-
scopis ordinatos: examinandos etiam dili-
genter explorandosque, ne rudes & inidonei
ad curam animarum admittantur. Matri-
monium in his regionibus iuxta Dei ordi-
nationem omnibus Ordinibus permitten-
dum. Missam deinceps seruandam adhibitis
nolis, cereis, vasis sacris, cantionibus, vesti-
tu sacerdotali & ceremonijs: ministrandum
etiam sacerdoti, vbi copia personarum est,
& praemittendam sacro Confessionem. Om-
nes deinde Missae partes recensentur ab In-
troitu vsque ad Collectam vltimam: nec
quicquam differt hoc Sacrum Saxonicum à
Catholico Romano, nisi quod Epistola at-
que Euangelij contextum, postquam is La-
tine cantatus est, germanice legendum or-
dinatur, & loco Canonis ponitur consecra-
tio. Imagines Sanctorum retinendas decer-
nunt, & populum de earum vsu informan-
dum: Horas Canonicas de tempore, deque
Dominicis, & festis celebrioribus in Colle-
gijs & Ecclesijs ciuitatum, in quibus antea
can-

cantari consueuerint, seruandas, aliasq; can-
 tiones veteres retinēdas. Cantiones funera-
 les in memoriam defunctorum, & nostræ re-
 surrectionis in sepulturis & post seruandas.
 Seruanda per annum festa, Diem Domini-
 cum: Festum Natiuitatis Christi, S. Stephani,
 S. Ioannis Euangelistę, Circumcisionis, Epi-
 phanię, Pascatis cum duobus diebus sequen-
 tibus, Ascensionis, Pentecostes, cum duobus
 diebus sequentibus, Corporis Christi: Festa
 B. Marię Virginis, Ioannis Baptistę, Marię
 Magdalenę, S. Michaelis, Conuersionis S.
 Pauli, Decollationis S. Ioannis Baptistę, fe-
 ria quinta, sexta & sabbatum in hebdomadā
 sanctā: Feria sexta & Sabbato per annū, item
 per Quadragesimam abstinendū à carnibus,
 idq; ad mandatū Cęsarıs; Pastorib. & Eccle-
 siasticis ita viuendum ex episcoporū & con-
 sistoriorū ordinatione, vt & habitu sacerdo-
 tali, & morū honestate discernantur à laicis,
 & ordini suo populi reuerentiam concilient.

Hęc ferè summa est eorum, quę Lipsi-
 cum illud Interim, Magnum à Flacianis di-
 ctum, complectitur: Ex quo statim Elector
 quędam generalia de ritibus externis bre-
 uiter excerpta in folio iussit excudi publi-
 cariq; quam schedam Flaciani paruum In-
 terim Lipsiense indigetant. Atque hic exi-
 tus fuit illius tam operosę & diuturnę con-
 sultationis, quę nobilium ac Iureconsul-
 torum opera nouum hunc scetum peperit,
 Augustano libro non quidem absimilem,
 cuius

ANNO
1548.

De festis
totius an-
ni.

De Ieiunio
Quadra-
gesimę.

Generalia
Interim
Lipsici pu-
blicantur.

ANNO
1549.

cuius ordinem Caputum, & verba quoque frequenter retinet; at lubrico quodam verborum apparatu contextum, vt instar cothurni vtrique pedi conueniret, iisdemque verbis Catholici & Lutherani suam quique sententiam eloquerentur: Quæ causâ fuit, vt Flaciani Lipsicum hoc Interim, autores illius fautoresque tam duriter & acerbè flagellarent.

II.

An. 1549.
Act. Syn.
p. 277. b.

Ordinatio
ex Lipsico
Interim
conficitur.

Act. Syn.
Ddd. 1.

Prælegitur
atque exami-
natur.

Post Conuentum hunc anno 1549. ineunte statim de Ordinatione quâdam ecclesiasticâ ex Lipsiensi decreto formandâ cœptû est cogitari. Huius vero rei exequendæ curam Mauritius in Georgium Anhaltinum, Melanchthonem, aliosque nonnullos reiecit; quibus mandatum fuit, vt Merseburgi instituto Conuentu recenserent Ordinationem ab Henrico Mauritij patre editam, & ex eâ cum Lipsiensi decreto diligenter collatâ nouum quoddam opus conficerent accommodatum temporî, quod deinde principis autoritate per omnes illius ditiones promulgaretur. Paruerunt isti, magnoque studio volumen quoddâ prolixum ex vtroque scripto illo confarcinarunt, quod tandem Martio mensè fuit absolutum. Voluit autem Mauritius Elector, vt librum hunc, priusquam is pastoribus proponeretur, autores ipsi delectis Ordinum in Conuentu quodam prælegerent, examinandum publicandumque, siquidem ipsorum iudicio probaretur. Locum huic Conuentui designauit

Tor-

Torgam, quo Georgium Anhaltinum, Melanchthonem, Camerarium, Pfeffingerum, aliosque nonnullos per litteras Mauritius euocauit. Venerunt eodem mandatu principis & Ordinum delecti, ut volumen, quod diximus, audirent prælegi, & suum illi quoque calculum adiungerent.

ANNO
1549.
Censores
libri.
Act. Syn.
Ddd. 3.

Accidit vero præter omnem Theologorum expectationem, ut Zelota quidam Flacianus Theologiæ Lutheranæ Doctor, effrenatæ mentis homo, proiectæque audaciæ Melanchthonem, Anhaltinum, cæterosque Theologos non modo, sed & nobilium delectos importunè aggressus, dictis vehementioribus ab hoc instituto deterreret: Quæ res Melanchthonem cæterosque eum in modum perculit, ut quod mandatum erat à principe negotium exequi non auderent. Et quia Flacianus ille, quem diximus, uniuersam hanc actionem scripto quodam sugillarat, in quo VVittenbergenses & reliquos Adiaphoristas, velut idololatrias, desertores veritatis, apostatas & infideles liberè criminatus fuerat, honoris tuendi gratia, scriptum apologeticum opposuerunt à Melanchthone consarcinatum, in quo frigide satis & trepidanter disserunt de hoc celsionis instituto; obiecta vero crimina dissimulant, atque ita negotio infecto discedunt.

Zelote Flaciani audax rebellio.

Ordinatio ab eodem sugiliatur.

Apologia Melanchthonis.

Princeps Elector ubi rem intellexit, indignè tulit factum, & eosdem qui Torgæ præsentibus fuerant, tum alios præterea Sumperin-

Mauritius suos Theolog. Grimma euocat.

ANNO
1549.
Act. Syn.
Ecc. 2.
Causæ cō-
uentus.

Ordinatio
prælegitur.

Edictum
Principis

perintendentes atq; pastores ditionum suarum ad Calendas Maij Grimmam per litteras euocauit. Venit istuc & Elector Mauritius, & ipse verba faciens posuit causam, cur hunc conuentum indixerit: nimirum vt Ordinationem quam conscribi iusserit, examinandam illis proponeret; quæ deinde si probaretur ipsorum calculo, per ditiones sibi subditas esset promulganda. Lectum deinde fuit volumen, & omnium suffragijs probatum, additâ conditione, vt Satriapis & ciuitatum magistratibus executio demandetur, si qui se huic ordinationi forsitan obijcerent: Quod vt alicubi fieret, propter effrenatam Flacianorum insolentiam expectandum videbatur. Quia verò non omnes superintendentes pastoresq; præsentis erant, reliqui Lipsiam paulo post vocati sunt, vbi scriptum hoc illis prælectum fuit, & omnium iudicio probatum.

His peractis Edictum quoddam in Iulio scriptum fuit, ac deinde secundo die Augusti ad omnes magistratus missum, in quo princeps imprimis suspicionem animis subditorum eximere conatur, è sinistris Flacianorum persuasionibus conceptam, qui religionem sub Mauritio paulatim mutandâ sparserant: mandat deinde magistratibus, vt hanc Ordinationem curent à pastoribus obseruari. Si qui verò recusent aut tergiuersentur, vt eorum nomina vel ad se Consiliariosue, vel ad consistoria deferantur.

Cate-

Cæterum liber iste Flacianis non minus ANNO
 displicuit, quam magnum illud paruumque, 1549.
 quod vocant, Interim Lipficum: Ideoque Ordinatio
 mordaciter eundem infectati sunt, & Alco- compara-
 ranum per contumeliam, vel per ludibrium tur Alco-
 Pontificale Romanum appellabant. Hæc rano,
 prolixius commemorare placuit de consul- Melanch-
 tationibus in causa decreti, vel Interim Au- thon cona-
 gustani susceptis, quas Melanchthon omnes tur à se re-
 autoritate suâ moderabatur, eaque re tantum mouere sus-
 in se Flacianæ gentis odium concitavit vt il- spicionem.
 lius factionis homines nullis deinceps excu-
 sationibus placare posset. Conatus quidem
 est delinire quorundam animos; idque per
 litteras humiliter & perbenignè scriptas:
 sed odium altius radices egerat, quam vt
 conceptam de Melanchthone suspicionem
 ullis rationibus eximi sibi paterentur. Ex-
 tant quas de hoc argumento scripsit, episto- *In ep. Sel.*
 læ ad Franciscum Burcardum Vinariensem, *Eius de*
 ad Hamburgenses concionatores, ad Fran- *hoc argu-*
 cofurtenfes, ad Mansfeldicos; tum ad le- *mento va-*
 ctorem apologetica quedam contra Flacium *riæ litteræ.*
 Illyricum; ad alios etiam: In quibus consilij *Act. Syn.*
 sui rationes explicat, cur nimirum in rebus *vbi supr. Co*
 externis quædam suaserit concedenda po- *seq.*
 tius, quam vt princeps Elector, eiusque di- *Flaciano-*
 tiones omnes in manifestum religionis amit- *rum obie-*
 tendæ periculum deuenirent: Quin & eorū *ctiones dis-*
 argumenta diluit, à quibus eam ob causam *luit.*
 proditæ veritatis & defectionis à fide tam
 atrociter accusabatur.

ANNO
1549.
Act Syn.
Kkk. 1.
Ab ijs o-
mnibus
exponitur
periculis.
Ibid pag.
454. & 457

Verum frustra laborauit, vti diximus: nullus erat excusationi locus; imprimis apud Flacium, qui præter cæteros acerbè Melancthonem exagitabat. Per hunc vociferabatur, non modo ritus abususq; veteres restitui, sed & mutari doctrinam ipsam, & papatum, vt isti loquuntur, rursus induci. Itaque non solum modo Flacius, sed & alia quoque atrociora, imo & gladios atque mortem illi minabatur; vastitatem asserens in templis faciendam fuisse potius, & metu seditionis terrendos principes, quam vt quicquam in rebus etiam licitis publicæ tranquillitatis gratiâ concederetur. Ita tumultuabatur ille velut æstro Lutherano percitus, & Melancthonem, quem gladio non poterat, calamo configebat.

Liber Augustanus ab omnibus legitur.

Iam vero per idem tempus & liber Augustanus in manibus hominum versabatur, autoritate Cæsaris publicatus in eum finem, vt Lutherani ad normam huius ordinationis ecclesias suas constituerent, donec Concilium fineretur: nimirum vt vno gradu facti propinquiores, deinde facilius ad Communionem orbis Christiani per Concilium rursus adiungerentur.

III.
Cæsaris
intentio.

Interea Cæsar eos hac ordinatione ceu nexu quodam astringere voluit, vt confiterent tandem in hac scædâ religionum perturbatione, nec quibusuis errorum flatibus ab Ecclesiæ portu longius in procellosum hæreseon mare prouerentur. Atque hoc
Cæsa.

Cæsaris fuisse consilium minimè latuit Con- ANNO
 cionatores Lutheranos: Itaque cum liber in 1549.
 publicum prodijisset, vrgeretque Cæsar, vt
 omnes illum, velut probatum communibus Lutherana-
 Ordinum suffragijs, & Imperij decreto pu- norum in-
 blicatum reciperent, totis castris cœptum quietudo.
 est inter Lutheranos tumultuari. Quidam
 non cedendum Cæsari clamabant vel latum
 vnguem, nec restituendum quicquam, quod
 esset semel abolitum; ne eas quidem cere-
 monias, quas diffiteri non poterant vtilis es-
 se, & ad promouendam in hominibus pie-
 tatem oportunas. Horum verò tanta erat Eorundem
 insania, vt si cathedram ascensuri stolam li-
 neam induerent Catholico ritu, Christum
 amitti censerent, & verbi puritatem horren-
 dum in modum contaminari. Aiunt dixif- In lib. VVit.
 se quendam ex istis palam, minus piaculum Grundli-
 fore, si committeret homicidium, quam cher Bericht
 si concionem habiturus togæ vestem line- p. 64.
 am superindueret. Alius quidam huius gre-
 gis Lutheranae Theologiae Doctor in litte- In ep. de A-
 ris ad amicum hæc verba eblaterat: Libe- diap. per Il-
 rè dico, inquit, omnes eos, qui in minimâ lyricum edi-
 ceremoniolâ obsequuntur Cæsari vulpi, tis. E. b. n.
 imo lupo, eos ipsos quouis scelesto, sacri-
 lego, & latrone conscientiarum atrociores.
 Atque hoc genus zeloæ Flaciani diceban-
 tur à Matthiâ Flacio quodam homine Illy-
 rico, quem primum factionis istius autorem Flacius dux
 fuisse constat. Hunc veluti ducem seque- rigidorum
 bantur Ambsdorffius, Gallus, Iudex, VVi- Lutherano-
 gan- rum.

ANNO
1549:

Melanch-
thon ab o-
mnibus in-
festatur.

Cæsari
quare in-
uisus.

*In resp. ad
calum. Fla.
B. 2. a.*

gandus, Mörlinus, alijque per Germaniam, qui se genuinos esse Lutheri discipulos, eiusque doctrinam sequi gloriabantur à corruptelis pontificijs fermentoq; veteri penitus expurgatum: Quorum nonnulli cum hanc Cæsaris ordinationem linguâ calamoq; petulanter exhiberent & contumeliosis verbis exploderent, velut turbatores publicæ tranquillitatis sedibus suis expulsi fuerunt.

In horum verò numero Cæsar & Melanchthonem censuit, qui licet à turbulentis Flavianorum machinationibus abhorreret; impediuit tamen, quanto studio potuit, ne liber Augustanus à Mauritio simpliciter reciperetur. Ita factum est, vt & domesticorum virulentos sentiret morsus, quod ritus quosdam Catholicos pacis causâ restitui pateretur; & grauissimam Cæsaris indignationem sustineret, qui Mauritium Electorem quo minus Augustano decreto subscriberet, persuasum habebat à solo Melanchthone distineri. Huic igitur quemadmodum & consiliarijs grauiter hanc ob causam succensebat: imprimis cum Mauritium cum subditis intelligeret nouam ecclesiæ constituendæ formam procudisse, repudiata ordinatione, quam ipse decreto Comitiorum publico firmatam in lucem emiserat. Omnem verò culpam huius rei conferebat in Melanchthonem, qui hanc ob causam in in periculo versabatur.

Hunc

Hunc enim (utar verbis VVittenber- ANNO
 gensium) tanquam hostem publicæ pacis ac 1549.
 tranquillitatis Germaniæ, & omnium illo
 rum Consiliorum, quæ ad pacem specta-
 rent, turbatorem atque elisorem, edictis
 conscriptis, & satellitibus huc illuc missis
 cum mandatis Imperator quæri & sisti ad
 dicendam causam, & ad supplicium; si oc-
 cultaretur, explorari; si repugnaret in-
 uitum vi abripi; si defenderetur, cum com-
 minatione atrocissimarum pœnarum flagitari
 ac deposci iussit.

Hæc illi de Melanchthone: Quanquam Iudicium
 is longe moderatius in hoc negotio censuit eius deri-
 agendum, quam qui Flacium ductorem se- tibus.
 quebantur. Licet enim dogmata libri ple-
 raquæ velut papistica repudiabat, à ritibus
 tamen quibusdam & ceremonijs pacis causâ
 restituendis sese professus est non alienum:
 nec autor esse cuiquam voluit, ut propter
 ritus externos, qui non officerent pietati,
 vel moueret turbas, vel à statione sua disce-
 deret.

Hoc ipsius iudicium probarunt Lutherani Eius affe-
 moderatiores, Pomeranus, Maior, Pfeffin- clæ,
 gerus, Menius, Greferus, Camerarius, Zieg-
 lerus, alijq; qui per diçiones Mauritij Saxo-
 nis & Ioachimi Brandenburgici scholas ec-
 clesiasq; moderabantur: quos eam ob causam
 Flaciani velut Papistas ac desertores euange-
 lij criminationibus, mendacijs, & calumnijs
 propemodum obrutos, in scriptis, in concioni-
 bus

ANNO
1549.
Eorum mix-
tum reli-
gionis ge-
nus.

bus vehementer sunt infectati. Hi præcipuis Augustanæ Confessionis dogmatibus sese profitebantur in solidum adhærere. Interim ceremonias quasdam restituebant pri- dem abrogatas, atque ita peragebant diui- num cultum, vt si spectes ea tantum, quæ in oculos incurrunt, Catholicos esse nihil dubites. At reuerà externis Catholicorum ritibus ceu laruâ quadam aut velamine Lu- theranismum operiebant: vt mixtum quod- dam religionis genus exercere viderentur, è Catholicis ceremonijs, dogmatibus Luthe- ranis conflatum: Vnde Flaciani Melanch- thonis sectatores Adiaphoristas, vel Interi- mistas cum Samaritanis comparabant. Inte- rim satis misera erat Melanchthonis condi- tio, cum non minus socios in hac causâ, quam aduersarios offenderet; hos duritie quadam in repudiandis Augustani libri do- gmatibus; illos vero leuitate atque molli- tie in ceremonijs recipiendis; quarum vehi- culo papatum, vt loquuntur isti, reducen- dum successu temporis clamitabant.

Melanch-
thonis sta-
tus misera-
bilis.

Flacianorū
petulantia.

Quâ in re Flacij cæterorumque factionis istius insignem petulantiam & tumultuan- di libidinem detestabantur ij, qui Melanch- thoni adhærebant. Nam quod per eum do- gmata restitui clamitabant Ecclesiæ Roma- næ, id mendacium erat malitiâ fultum & vi- rulentis calumnijs; quemadmodum Cæ- saris indignatio testatur; de quâ iam an- te diximus: Ad Ceremonias vero quod atti-

Cam. in
vit Mel.
pag. 294.

attinet, easdem ferè continebat liber à Cæ- ANNO
fare promulgatus, quas pridem Ioachimus 1549.

Electo Brandenburgico, Henrico Saxonie
Dux, eiusque filius Mauritius, tum Georgius
Anhaltinus in diuino cultu retinendas de-
creuerant; idque ordinatione publica, libris
etiam eâ de re diuulgatis. Neque tum recla-
mauit quisquam; ne Lutherus ipse quidem,
quo viuente principes isti, quos diximus, de-
fertâ maiorum fide ab Ecclesiâ descuerunt.

Imò cum omnium applausu recepta fuit il-
la diuini cultus & rituum cõformatio, quam
nunc, cum Cæsar ex Imperij decreto restitui
vellet, tanta per Illyricum eiusque gregales
in Germaniâ tempestas fuit excitata; quæ
cum primis in Melanchthonem velut autorẽ
adiophoristicæ factionis horrendum in mo-
dum defæuijt.

Quoque magis mireris inso-
lentiam istorum, & peruersum contrà niten-
di studium; erant adhuc in vsu Catholicæ
ceremoniæ quædam ad illud vsque tempus,
quæ tum primum abolitæ de industria fue-
runt. Salis vsus in administrando baptisma-
te manserat inter Lutheranos quosdam huc-
usque, etiam in ecclesiâ VVittenbergensi,
quem ann. 1548. primum sustulerunt post
Augustana Comitia, in quibus liber Interim
Ordinum consensu decretoque publico pro-
mulgatus fuit. Placuit ritus iste Lutheranis
ab exortu Lutheranismi annis penè triginta:
Verum cum Cæsar eum retineri cuperet, vel
hanc ob causam omissus primum fuit & reie-

Ceremo-
niæ apud
Luthera-
nos tẽpore
Lutheri.

Postmodũ
abrogati.

ANNO
1549.

IV.
Luthera-
nismus in
duas fa-
ctiones
abit.

Maiorista-
rum & O-
siandrino-
rum.
Vtriusque
dogmata.

Wittēber-
gēses Ma-
iorista.

ctus ; vt homines istos in hoc negotio non affectu duci religionis, sed odio in Cesare, & contrā nitendi studio præcipites ferri nihil dubites.

Dum Flaciani cū Melanchthonicis Adia-
phoristis hunc in modum de ritibus & cere-
monijs altercantur, præter scdam, quæ ex
illo certamine nata est, distractionem, & a-
lias duas factiones aut sectas Lutherani-
mus peperit, quæ Melanchthonem nouis
exagitationibus exercuerunt. Harum alte-
ra, quam Maioristarum vocant, VVitten-
bergæ per Georgium Maiorem suscitata
fuit: Altera vero, quæ anno 1549. Regio-
monte in Borussîa nata est, Andream Osi-
andrum parentem agnoscit; à quo & Osi-
andrinorum secta nominatur.

Cæterum vterque, Maior, inquam, & O-
siander, doctrinam suam de Iustificatio-
ne, quam non minus à se mutuo, quam à
cæteris Lutheranis diuersam profiteban-
tur, è Lutheri scriptis haustam asserbant.
Maior obedientiam & mandatorum obser-
uationem docebat ad salutem esse necessa-
riam, nec posse saluari quenquam, nisi cha-
ritatis igne succensus, per Dei gratiam bo-
num operetur: Quod dogma velut papisti-
cum Flaciani magnis clamoribus exhibila-
runt. Sententiam Maioris VVittenber-
gensis & Lipsiensis tuebantur, alijsque
per Germaniam Lutherani moderatiores:
Quos mordaciter insectabatur Flacius Illy-
ricus,

ricus, & qui se Flacio contra Melanchthonem eiusque discipulos adiungebant, Ienenses scilicet, tum Nicolaus Gallus, Nicolaus Ambrosdorffius, qui Episcopatu Naumburgensi, quem Saxonis Electoris auxilio per vim inuaserat, à Cæsare deturbatus Magdeburgum profugerat ad nidum veterem; alijque factionis istius homines turbulenti; quos Melanchthon, quoad vixit, velut hostes pacis publicæ & Ecclesiæ Lutheranæ perduelles vehementer detestatus est.

Disputabatur verò non modo de bonis operibus, eorumque valore, sed & de euangelij proprietate atque naturâ, de libero arbitrio, eiusque viribus & facultate in rebus ad salutem pertinētibus, de conuersione mentis ad Deum. Et quia VVittenbergenses ex disciplinâ Melanchthonis humano arbitrio plus tribuebant, quam vellent Flaciani; virtutem quandam cooperandi scilicet in conuersione, propterea Synergistæ per contumeliam ab aduersarijs sunt appellati. Hos verò Maioristas & Synergistas honorum operum defensores, isti velut degeneres ingratosque Lutheri discipulos, vt Iudæi Samaritanos quondam, abominabantur; eosque hæreticos, hostes euangelij, & corruptores doctrinæ purioris appellabant; quos abiectâ veritatis professione è Lutheranorum castris ad papistas transfugisse vociferabantur. Cæterum eorumque virulentia Flacianorum incruduit, vt in conuētibus suis de

ANNO

1549.

à Flacio & affectis cō- uitijs ex- positi.

Cam. in vi.
Mel. p. 266.
Capita cō- trouersa.

Defectio- nis, transfugij à Lu- theranis- mo accu- santur,

Flacianorum imperus,

pro-

ANNO
1549.
Cam. ibid.

Melächth.
perpetuò à
Flacianis
affligitur.

Flacij Ci-
copolis fili
Melancht.
vitæ per-
tæsus.
*In epist. ad
Cam. p. 625*

Hæresis
Osiandri.

Schluss. in
catalog. hæ-
ret. de Osi-
and.

prohibendis quibusdam libris Melanchthonis deliberarint; ijs scilicet, ex quibus Maior & Synergistæ sententiæ suæ fundamenta hausisse videbantur: Quanquam, ne quid huiusmodi in contumeliam Melanchthonis statueretur, per quosdam moderatiores fuit impeditum. Hæc & id genus alia Flacianis; quibus Maioristæ, vt obiectum hereleos crimen & defectiois infamiam diluerent, non segniter occurrebant: Vnde atrox & diuturnum certamen inter Lutheranos exarsit, quod nec Melanchthonis, Maioris, Flacijq; morte, nec vllis conciliationibus in hunc vltique diem extingui potuit: Quæ res Melächthonem, dum in humanis esset, grauiter afflixit; quod variæ ipsius querelæ de Flacianorum improbitate atque malitiâ testantur. Flacium certè odit infelissimè, quem Cyclopi filium appellat, & γαλάτην quendam, imò δραπέτην σλαβόν. Flacianos verò Sycophantas vocat, à quibus cum propter moderata consilia petulanter exagitaretur, ceu vitæ pertæsus, Si fatalis mihi hæc calamitas est, inquit, vt talibus calumnijs opprimar, libenter profectò non modo ex Germaniâ, sed etiam ex hac vita discedam.

Ad Osiandrum verò quod attinet, is nouum commentus est & prius inauditum dogma de Iustificatione, quod velut purum putum euangelij nucleum orbi veditauit, haustum, vt ipse dicebat, è Lutheri scriptis: Nequa scilicet esset hæresis extremis temporibus,

bus, quæ aliunde, quam ex Lutheri pectore dimanarit. Summa dogmatis est, Hominem iustificari per essentialem Dei iustitiam habitantis in nobis, & ad bene operandum nos impellentis: Eam verò iustitiam, tametsi nihil sit aliud, quam vnus Dei Patris, Filij & sancti Spiritus in nobis habitantis essentialis iustitia, non alibi tamen quærendam asserit, quam in Christo incarnato; cuius non mortem & sanguinem, vt hominis, sed essentialem iustitiam, vt Dei, nostram iustitiam esse statuit: Quæ tametsi non verè in nos transfundatur, sed per quendam imputandi modum nostra fiat, tamen reuera nostram esse contendit non secus, ac si ex nobis haberet originem. Hoc commentum quemadmodum hæreticis in more positum est, plurimis S. Scripturæ cumulatis testimonijs stabilire nititur: Nec aliud sensisse Lutherum asserit, quamuis sententiam suam non aperte satis & luculenter explicarit: quod è scriptis ipsius, productis itidem non paucis testimonijs, persuadere conatur. Itaque Melanchthonem, ait, à Lutheri sententia discessisse, & imputationem mortis Christi quandam cõmentum, quam verbis nonnihil obscuris in Augustanam quoque Confessionem intulerit. Atque hæc causa fuit, quod Osiander, postquam hæresin suam libris editis in publicum referre cœpit, vix quenquam exagita- uit durius, atque inclementius tractauit, quam Melanchthonem, quem noui dogma- tis

ANNO
1549.

Dogmata
Osiandri
de Iustifi-
catione.

E Lutheri
scriptis
hauista.

Melancht.
ab Osiandri
infectatur.

Dogma
Melanchth.
de imputa-
tione iusti-
tia.

ANNO
1549.

Osiandri
arrogantia
in Luthe-
ranos.

Eius habi-
tus & di-
positio.
In ep. &
resp pag.

In eo com-
pescendo
Luthera-
norum la-
bores.

Melancht.
dissimula-
tio.

In epist. ad
Cam. p. 596

tis de imputatiuâ iustitia primum autorém arbitrabatur. Interim viuente Luthero publicè nihil machinatus est ; tametsi per occasionem subinde proderet conceptum animo virus. At postquam ille sublatus fuit , dixisse ferunt Osiandrum , Leone mortuo se reliquas feras (Melanchthonem cæterosque Lutheranos) facillè superaturum.

Erat Osiander homo rusticus , ferox , eruditionis fiduciâ tumidus , & prorsus ex eo genere ferarum , inquit Calvinus , quæ non cicurantur. Quanquam igitur laboratum fuit à concionatoribus cæteris , vt intra cancellos confisteret à præceptoribus constitutos , nec Ecclesiam Lutherânam intestinis dissidijs alioqui satis laborantem , excitato nouo certamine grauius affligeret : frustra tamen admonitiones istæ fuerunt. Melanchthon certè , cùm adhuc in fomite glisceret aut scintillaret dissidium , imprimis hoc egit , vt sopiret malum , ne scilicet in publicum incendium erumperet. Itaque cum anno 1548. theses quasdam Osiandri vidisset , eas non improbavit ; futurum sperans , vt ille vicissim tractabilem sese atque mansuetum præberet. Ea de re cum scribit ad amicum quendam ex intimis , Mitto , inquit , Osiandri propositiones , quas probo. Sed certamen in *παρέργοις* exortum est , quod sedabimus. Sed hanc arbitror velitationem esse , sequentur maiora

iora prœlia. Hæc Melanchthon ad Came- ANNO
 rarium, quasi tempestatem præfagiens, quæ 1549.
 anno sequente proximo è Borusfiâ in caput
 ipsius horrendum in modum sæuire cœpit.

Osiander enim, cùm propter Augustani Osiander
 decreti contemptum Cæsaris iram metu- exul Al-
 ens in Borusiam è Germaniâ profugisset, bertum
 eiusque provinciæ principem Albertum Prussiæ
 Brandenburgicum adiunxisset partibus suis, Ducem in-
 tandem anno 1549. prodijt in publicum, ac ficit.
 deinceps libris editis hostem se Melanch- Ann. 1549.
 thonis & VVittenbergensium est professus: Melancht.
 Quos in confessione sua petulanter & acer- & VVir-
 bè verbis ad contumeliam compositis exa- tenb. pub-
 gitavit. licè exagi-
 tat.

Ea res Melanchthonem reddidit perple- Melanchth.
 xum, & terruit nonnihil, præsertim cum O- perplexi-
 siandrum intelligeret sibi cum primis infen- ras.
 sum esse, ac dira imitari. Qua de re scribens In epist. ad
 ad Camerarium, A Baltico littore, inquit, Cam. p. 631.
 flatus horridi nos feriunt. Audio minas, "
 ὅτι ὀδημήγορος ταμῆ φλέβα μοι, ὄδεν τὸ "
 αἷμα ἐς ὅλην γερμανιανὰν ἀβράξει: Quod "
 concionator populi illius (Osiander) inci- "
 surus sit mihi venam, vnde sanguis e- "
 bulliat in totam Germaniam. Igitur cum
 honoris causa prodeundum esset in pu- Eius trepi-
 gnam pauentis instar & restitantis in are- datio in re-
 nam descendit; & tardius quidem, quàm fellendo
 plerique cæteri. Scripsit sanè libellum Osiandro,
 germanicum valdè tenuem, quem Io-
 annes Pomeranus Pastor, & Ioannes
 Forsterus

ANNO
1549.

Forsterus Hebraicæ linguæ professor subscriptis nominibus approbarunt: Sed nec animum fatis præsentem, nec vigorem illum attulit ad causam hanc, quem ipsa negotij magnitudo, & aduersarij conditio postulabat. Interim quibus potest præfidijs tuetur opinionem suam de imputatiua iustitia contra Osiandrum, cuius rationes ita diluit, vt vitabundo similis multa dissimulet; quod se pacis studio facere dicit, ne certamen grauius incrudescat.

Osiandri
scriptum
atrox in
Melanch-
thonem.

Osiander vbi vidit libellum hunc, ex Melanchthonis puillanimitate maiores ipse sumpsit spiritus, correptoq; calamo eum in modum respondit, vt nec vllum daret respicientiæ signum, & priores contumelias additamento quodam cumularet. Inter cætera Melanchthonis discipulos, ait, dissidere sententijs inter se de iustificatione, deque hoc vno dogmate è libris ipsius opiniones diuersas ferè quatuordecim hausisse: Quod obiectum probrum, vt & alia quædam Melanchthon dissimulauit. Quanquam verò nõ Melanchthonici modo, sed & Flaciani Osiandrum oppugnabant, inuenit tamen ille suos asseclas inter Lutheranos, qui partes ipsius sequebantur. Et contagio quidem è Borussia maturè serpsit in Pomeraniam, vbi Lutheranus quidam Artopæus non infimæ sortis homo, qui Stetini concionatorem agebat, Osiandri dogma cum zelo tuebatur. Quæ causâ fuit, vt à Paulo Rodio superintendere,

Probrum
dissidij ob-
ijcit Me-
lanchthoni.
Dogma O-
siandri in-
ficit Prus-
siam & Po-
meraniam.

Artopæus
ob dogma
Osiandri
oppressus.

care

cæterisq; verbi Lutherani ministris oppres-
sus, autoritate principis de statione sua deij-
ceretur. Erat Artopæus ætate prouectior,
cumq; Stetino discedendum esset, V Vitten-
bergam profugit; vbi cum Melächthoni mi-
seriam suam exposuisset, seq; paratū diceret
idem sentire cum V Vittenbergensibus, & ab
Oliādno discēdere, litteras obtinuit ad Pau-
lum Rodium Superintendentem, quem di-
ximus, eiusq; collegas. Quos rogat Melanch-
thon, vt principem ærumnoso seni conciliēt,
eiq; potestatem impetrent ad vxorem libe-
rosq; redeundi. Interim vt Pomeraniæ prin-
ceps Philippus Oliādrinos, ita Borussia Dux
Albertus Lutheranos, siue Melächthonicos,
siue Flacianos in exilium pepulit: Inter quos
& Ioachimus Morlinus Regiomonte cedere
fuit coactus, homo prodigiosè Lutheranus,
cuius in Oliandrum scripta extant Flaciano
felle confersa. Quanquam hic idem Morli-
nius multis annis post, cū princeps iā decre-
pitus noui dogmatis tædium cepisset, in Bo-
russiam reuocatus Oliandrinū fermentū ex-
purgauit, & Sābiensis episcopus creatus fuit.

Cæterū Oliandri controuersia, & alij cui-
dam nouo certamini inter Lutheranos occa-
sionem dedit, quod per Franciscum Stanca-
rum Mantuanum excitatū est. Erat hic Stan-
carus in academia Regiomontana Theolo-
giæ Lutheraniæ professor, Oliandri collega:
cuius errorem de iustificatione dum oppu-
gnaret, accidit homini, quod vulgo dicitur:

u

Inci-

ANNO
1549.

V Vitéber-
gam fugit
ad Meläch-
thonem.

Conatur
impetrare
restitutio-
nem.

Melanch-
thonicorū
& Oliādrin-
orū ex-
ilia.

Morlini,
expulsio
ob Luthe-
ranismum.

V.

Nouus O-
liandri
partus er-
ror Stan-
cari.

Schlusself.
de stanc. ca-
talog. haret.

ANNO
1549.

*Incidit in Scyllam cupiens vitare Charyb-
dim.*

Dogma
Stancari
de Iustifi-
catione.

Stancarus
monachus
excuculla-
tus.

Ad Nesto-
rianam hē-
resin de-
scendit.

Eius falsi
canones.

Osiander diuinæ naturæ tantū tribuebat iu-
stificationem; quam Stancarus humanæ na-
turæ tantum tribuēdam asseruit. Ita factum,
vt saltum faceret ab extremo vno ad alte-
rum, & à via regia, quæ veritatis est, turpi-
ter exorbitaret. Legerat diligēter, cū ad-
huc in monasterio viueret (nam & hic de ex-
cucullatorum grege fuit) Petrum Lombardum,
qui vulgò Magister sententiarum ap-
pellatur, & Scholasticos Theologos: quo-
rum si phrasin tenuisset, loquendique for-
mam de Christo Salvatore, vt sententiam
illorum se tueri profitebatur, in has salebras
non incidisset. Verū quia non ad sobrie-
tatem, sed plus sapere voluit, quam oportet,
ita de Christo Salvatore locutus est, vt
ad Nestorium inclinare videretur. Chri-
stum hominem passum & mortuum esse, fu-
disse sanguinem, eoque sanguine & morte
liberasse genus humanum, ac meruisse iu-
stificationem; sanè & rectè dicitur: At Chri-
stum, vel vt Deum modo, vel tantum vt ho-
minem operari salutem hominum, eosve iu-
stificare, & è statu damnationis in sortem fi-
liorum Dei transferre, non rectè dicitur;
cū id vtriusque naturæ sit opus. Prius il-
lud Osiandrum docuisse, posterius Stanca-
rum Lutherani testantur: Quorum nonnulli
dum refellunt errorem Stancari, vicissim ad
extremum resiliunt, dum Christum asse-
runt

runt Deum & hominem ita secundum v- ANNŌ
tranque naturam esse Salvatorem; vt diui- 1549.
nam quoque ipsius naturam passioni mor-
tique subijciant. Sunt vicissim è Lutheranis
alij, qui quod est proprium diuinæ naturæ
tantum, scilicet omnipotentem esse; & vbi-
que præsentem, humanitati quoque ascri-
bant: Quâ de re non est hic docendi lo-
cus:

Stancarum oppugnarunt non modo Lu-
therani omnes, licet inter se magnâ animo-
rum virulentiâ dissiderent; Osiandrini scili-
cet, Melanchthonici, Flaciani, Maioristæ;
sed & Tigurini Zvvingliani & Calvinistæ;
Quibus ille velitabundus occurrit, & ma-
gno animo quidem: Quanquam vbi pu-
gnam sensit ingruere cum aduersarijs Lu-
theranis, abdicatâ professione; Regiomon-
te discessit in Poloniam: Vbi cum tibi non-
nullos adiunxisset, varijs scriptis Luthera-
nos simul & Tigurinos lacepsit. Inter pri-
mos autem, qui Stancaro sese obiecerunt,
fuit Andreas Musculus, Francofurtensis aca-
demix ad Oderam Lutheranus Theolo-
gus; cui Stancartus animosè satis obuiam
processit. Inter hos igitur cum certami-
nis factum esset initium, Melanchthon à
quibusdam interpellatus, vt & ipse de-
scenderet in arenam, dequæ causa iudi-
cium suum interponeret, prodijt ille qui-
dem, sed cunctabundus, nec lubens admo-
dum, & scriptum diuulgauit sub hoc titulo:

Stancarus
à Luthera-
nis & Cal-
uinistis
oppugna-
tur.

In Poloniâ
fugit.

Stancari &
Luthera-
norum al-
tercatio-
nes.

Melanch-
thonis ter-
giuersatio
& scriptum
in Stanca-
rum.

ANNO 1549. Responsio Philippi Melanchthonis de controuersijs Stancari; in quo sententiam Andreae Musculi probat, tueturq;. Hanc responsionem fatetur alibi Melanchthon ipse multo breuiorem esse ac summissiorem, quam postulet magnitudo causae. Sed hominem, inquit, iracundum ac biliosum non uolui accendere. Scripsit uero Cēsuram hanc Defsuiæ oppido Principum Anhaltinorum, quam mense Iunio in festo S. Ioannis Baptistæ absoluit an. 1553.

Stancari replica & scriptum contumeliosum in Melanchthonem. Stancarus, cum & Melanchthonem aduersarijs accedere uideret, ut erat ingenij uehementis & impotentis animi, continuo scriptum opposuit, in quo contumeliosè tractauit Melanchthonem grammaticum illum, & Theologiæ ignarum, adeoque antichristū appellans. Melanchthon uero, quem huiusmodi certaminum uehementer tædebat, cum sententiam suam publicè declarasset, sese officio suo perfunctum ratus, ictu dissimulato discessit è pugna, nec deinceps in Stancarum arma sumpsit. Paulò ante quam Stancariani certaminis scetor in publicum erupit, anno scilicet 1550: Melanchthon in

Melancht. in certamine occumbit.

Ann. 1550. Melancht. in Angliā vocatur.

Angliam uocatus fuit, quo ante biennium Petrus Martyr, & Bernardinus Ochimus Itali; & anno superiore proximo Martinus Bucerus, & Paulus Fagius germani, Sacramentarij utriusque ad euertendam religionem Catholicam acciti conuolarant. Eo quidem hoc anno Ioannes à Lasco Polonus eodem

eodem profectus fuit : Melanchthon vero, ANNO
 quanquam & is desiderabatur, domi re- 1550.
 manlit.

CAPVT XXI.

- I. *Comitia Augustæ ob Concil. Trident. scri-
 pta Luther. ad Concil. cum obsidione Mag-
 deburg.*
- II. *Delecti Lutheran. ad Concil. Trid. per Mau-
 ritium Elect. eiusq. Credentiales.*
- III. *Mauritij fœdus cum Gallo tres Episcopatus
 ab Imperio detruncante contra Cæsarem,
 eius & Alberti Brandenb. mors concilijq.
 Trid. absolutio.*
- IV. *VVittenbergæ & Lipsiæ pestis grassatur dum
 Melanchthon in Angliam euocatur, con-
 trouersia inter Ioānem Fridericum Saxo-
 niæ Ducem & Augustum Electorem. mors
 Anhaltini & Sturmij.*

CÆSAR eodem anno Comitia rursus I.
 Cægit Augustæ, quo Principes & Ordines Comitia
 mense Iulio conuenire iussit. In ijs Comi- Augustæ.
 tijs Ordines Concilij futuri decretis se de-
 nuò submiserunt, quemadmodum ante *Sur. in cōm.
 ad hunc an.*
 triennium, cum eodem loco conuentus ha-
 beretur, factum quoque diximus. Itaque
 Cæsar quanto potuit studio laborauit, vt
 Synodus propter terrores bellicos hæcte- *Synodus
 restaura-
 tur.*
 nus suspensa rursus instauraretur : Effecit- *Sleid. l. 22.*
 que tandem, vt Iulius Tertius Pontifex, *qui pag. 636.*